

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	ศักยภาพของชุมชนในการจัดการกับความขัดแย้ง ที่ได้รับอิทธิพลจากองค์กรภายนอกชุมชน
ชื่อผู้เขียน	นางกัญญา ใจกลางดุก
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน แดงจวง ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสุวรรณ กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ พงษ์วาท กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและปฏิกิริยาของชุมชนที่มีต่อผลกระทบ จากการกระทำขององค์กรภายนอกชุมชน และศักยภาพของชุมชนในการจัดการกับปัญหา ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากองค์กรภายนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากโรงงานในเขต นิคมอุตสาหกรรม

ผู้วิจัยจึงได้เลือกชุมชนที่อยู่ติดกับเขตนิคมอุตสาหกรรมและได้รับผลกระทบจากการกระทำ ของโรงงาน คือ ชุมชนชอยร่วมพัฒนา เขตเทศบาลตำบลมาบตาพุด จังหวัดระยอง รวมไปถึงชุมชน ใกล้เคียงที่ได้รับผลกระทบร่วมกัน โดยอาศัยแนวคิด 4 แนว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษา สืบค้น เก็บข้อมูล ดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง แนวคิด เกี่ยวกับศักยภาพชุมชนและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมและการตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรม

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนประสบปัญหา 2 อย่าง ใน 2 ช่วงเวลาตามลำดับคือ ช่วงแรก ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 – 2538 ประสบปัญหามลภาวะด้านเสียงและฝุ่นละออง เกิดจากการปรับพื้นที่และ ก่อสร้างโรงงาน รวมทั้งการทดสอบการผลิตจากโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ช่วงที่ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา เป็นปัญหาด้านมลพิษทางอากาศ เกิดจากการปล่อย สารพิษใน กระบวนการผลิตของโรงงานออกมาในรูปกลิ่น ควัน ฝุ่นละออง เมื่อได้รับอิทธิพลของลมทะเล และ อิทธิพลของพื้นที่ตั้งของโรงงานในเขตนิคมที่ตั้งติดชายฝั่งทะเลในทิศทางเหนือลม ส่วนชุมชนตั้งอยู่

ถัดลึกเข้าไปในทิศทางใต้ลม ลมจึงได้พัดพาเอาสารพิษเข้าสู่ชุมชนและแผ่กระจายเข้าหลายชุมชนตามแรงและทิศทางของลมตะวันตกเฉียงใต้เป็นเวลานานประมาณ 9 เดือน จึงจะเปลี่ยนเป็นลมตะวันออกเฉียง เป็นเวลา 3 เดือน

ส่วนปฏิกิริยาของชุมชนเมื่อได้รับผลกระทบ พบว่ามี 3 ประการคือ ประการแรก ผลกระทบทางด้านร่างกาย เมื่อชุมชนสุดดมและหายใจเอาสารพิษเข้าไปจะมีอาการเจ็บป่วยหลายอย่างต่าง ๆ กัน โดยแพทย์ระบุว่าอาการเจ็บป่วยโดยรวมเป็นโรคระบบทางเดินหายใจ ประการที่ 2 เป็นปฏิกิริยาตอบโต้ภายหลังจากได้รับผลกระทบจนเจ็บป่วย เช่น การยื่นหนังสือร้องเรียน พบปะเจรจากับโรงงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การอภิปรายโจมตีการกระทำของ โรงงาน ตลอดจนการร้องทุกข์ผ่านสื่อมวลชน ประการที่ 3 ปัญหาผลกระทบทำให้เกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับโรงงาน ชุมชนกับรัฐ และชุมชนด้วยกันเอง ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดต่อเนื่องจากประการที่ 1 และ 2

ศักยภาพของชุมชนในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง พบว่า ชุมชนได้ใช้ศักยภาพทั้งภายในและภายนอกชุมชน คือ ศักยภาพของกลุ่มผู้นำและเครือข่ายผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ศักยภาพของชาวบ้านและเครือข่ายชาวบ้าน เครือข่ายกลุ่มอาชีพ และเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ศักยภาพด้านปัจจัย/องค์ประกอบที่ใช้ในการจัดการกับปัญหา ศักยภาพในการจัดการกับความขัดแย้งภายในชุมชนนั่นเอง

การจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง ชุมชนได้ใช้ 2 แนวทางคือ แนวทางอย่างสันติวิธี เช่น การยื่นหนังสือร้องเรียน การพบปะเจรจา การร้องทุกข์ผ่านสื่อมวลชน และแนวทางความรุนแรง เช่น การอภิปรายโจมตี การชุมนุมต่อต้าน การเดินขบวนประท้วง และการสร้างแรงกดดันหลายอย่างแก่ฝ่ายถูกต่อต้าน

กระบวนการแก้ปัญหาของชุมชน ได้อาศัยกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ภายในและภายนอกชุมชนที่เข้ามาทางสื่อโทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ และจากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ที่เกิดจากการจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่ผ่านมา กระบวนการคิดแก้ปัญหาของชุมชนจึงประกอบด้วยการเรียนรู้เดิมและจากการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร มาช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหาของชุมชนอย่างเป็นระบบ

การสื่อสารและเชื่อมโยงกับเครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ ใช้วิธีบอกปากต่อปาก ผลของการใช้ศักยภาพของชุมชนในการแก้ปัญหาได้ผลน่าพอใจในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เต็มตามความต้องการ คือ

สารพิษในอากาศมีปริมาณลดน้อยลงก็จริง แต่กลิ่นเหม็นเหมือนก๊าซหุงต้มยังคงมีอยู่ ส่วนปัญหาความขัดแย้งอย่างรุนแรงของกลุ่มต่าง ๆ และการแก้ปัญหาด้วยความรุนแรงได้ลดลงหรือยุติลงแล้ว และได้กลับมาใช้แนวทางอย่างสันติวิธีตามเดิม คือ การเข้าร่วมประชุมและพบปะเจรจากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับท้องถิ่น

Thesis Title	Community Potentiality in Managing the Conflict Inflicted by External Organization		
Author	Mrs. Kanthiya Jaiklangduk		
M.Ed.	Nonformal Education		
Examining Committee	Assoc.Prof.Dr.Phasina	Tangchuang	Chairman
	Assoc.Prof.Dr.Chukiat	Leesuwan	Member
	Assoc.Prof.Dr.Annop	Pongwat	Member

Abstract

This thesis was an attempt to examine certain problems and their impact upon the community as well as community reactions to them. Such problems and their consequences were brought about by outside organizations. At the same time, it looked at the ways the community handled and resolved conflicts, again, generated by outside organizations, e.g., particularly industrial estate-based factories.

Ruam Patana Lane Community within the Mab Ta Pud Sub-District Municipality area as well as other near by communities, situated next to the industrial estate and bearing the hardships caused by those factories, were chosen as study sites. In collecting needed data four major concepts, namely, conflict, conflict resolution, community potentials and industrial development/industrial estate zoning, were relied on.

Data analyses yielded the following findings:

Two major problems and two time periods were identified. The first period, during 1993 – 1995, witnessed the problems of noise and dust pollution. Those problems were caused by ground levelling and factory building as well as production test runs conducted by those factories. The second period, from 1995 onward, saw the

problems of air pollution caused by the production process-based release of toxic substances in the forms of smell, smoke and dust. For nine months sea breezes expedited the flow and spread of those substances to hover over many communities since the industrial estate was situated upwind. Bombarded by those pollution problems, the following three phenomena developed : Physically speaking, breathing toxic air and inhaling those toxic substances brought about what physicians reported a number of respiratory illnesses; secondly, plagued by those illnesses, community members submitted grievance letters, met and negotiated with factory operators and relevant authorities, publicly condemning the factories for their acts and petitioning through the mass media; thirdly, the combination of the first two phenomena finally led to conflicts between the community and factories, the community and authorities and among communities themselves.

As regards conflict resolution it was discovered that both internal and external resources had been mobilized and employed. They included formal and informal leaders and their networks; common villagers and their networks; occupational groups and their networks; social relationships and their networks; and various available conflict resolution factors and elements.

The community was found to have resorted to two major means in resolving those conflicts. Peaceful means included grievance letters submission, negotiations and petitions through the mass media. More radical means comprised, for example, public rallies and condemnations, demonstrations as well as application/implementation of various pressures on problem generators.

In the process the community relied on a number of learning processes available both internally and externally, through televisions, radios, printed matters and from various groups of people as well as through and from its own accumulated coping knowledge and experiences. In other words, its problem solving featured reliance on traditional repertoire of knowledge/wisdom and creation of newer body of knowledge; old

and new experiences; constant search for relevant information deemed appropriate for its decisions to systematically solve critical problems.

In connecting with other individuals, groups and networks communication was conducted through the mouth-to-mouth approach. The overall outcome of all possible efforts the community had exerted in solving the problems was to a certain extent satisfactory. Nevertheless, it was still not what the community would have liked it to be. Toxic substances in the air might have actually been reduced somewhat. But, cooking gas-like smell was still prevalent. The good news, however, was that violent conflicts formerly existing among various groups and violent solution to existing problems had decreased or completely come to an end. Peaceful means, e.g., meetings and negotiations with relevant local authorities and agencies, were again resorted to.